

Eksempler på islamisk tænkning

Religionsfagets bidrag til en sådan tværfaglighed kunne være at give konkrete eksempler på tænkning hos ledende radikale islamister:

Hasan al-Banna

Mens islamiseringen af de muslimske lande først er slået igennem i slutningen af det 20. århundrede, hører den ideologi, hvorfra bevægelsen henter sin styrke, hjemme i århundredets begyndelse.

"Det muslimske Broderskab", der i 1928 blev stiftet af den ægyptiske skolelærer Hasan al-Banna, bliver ofte nævnt som den første islamiske bevægelse, og dens opbygning og ideologi kan ses som model for lignende bevægelser op gennem århundredet. Al-Banna, der var opvokset i Suezkanal-zonen, oplevede hvordan den engelske kolonimagt tjente store penge på at besidde aktiemajoriteten i Suezkanal-selskabet, og det selv om det var ægyptere der havde sat livet på spil med at bygge den. Først drog han den samme lære af dette som modernisterne: Der måtte gennemføres økonomiske og strukturelle reformer i det stivnede ægyptiske samfund, så det blev i stand til at udnytte landets egne ressourcer. Men efterhånden begyndte han at mene at hovedproblemet var af moralsk/religiøs art: Mødet med de rige vesterlændinge virkede undergravende på de moralske værdier i det muslimske samfund. Den løsning han nåede frem til var derfor at der måtte skabes en stat hvor alt bliver styret efter ånden, eller ofte endog bogstaven, i Koranen. Industrialisering og modernisering af samfundet havde al-Banna fortsat en positiv holdning til, men virksomhederne og industriforetagenderne skulle være nationale – fortjenesten skulle ikke gå i kolonimagts lommer. Den vestlige ideologi (sekularisme, rovdrift på naturressourcer, individualistisk moral osv.) tog han stærkt afstand fra.

Sayyid Qutb

1950-erne og 60-erne blev i Ægypten den politiske radikalismes tid. Under ledelse af den karismatiske præsident Nasser formåede Ægypten at føre sig frem på den politiske verdensarena; han lancerede sammen med andre ledere fra "den tredje verden" en tredje vej mellem kapitalisme og socialisme. I denne periode var der dårligt plads til en opposition, hverken politisk eller religiøs, hvilket Broderskabet fik at mærke. Allerede før Nassers tid var al-Banna blevet snigmyrdet af magthaverne, og efterfølgeren som leder af Broderskabet, Sayyid

Qutb, sad fængslet fra 1954 til 1964. Året efter sin løsladelse blev han igen arresteret, denne gang anklaget for attentatplaner mod Nasser. Qutb blev henrettet i 1966.

Qutb's ledelse af broderskabet resulterede i en kraftig radikaliserings af ideologien. Qutb selv havde under et ophold i USA, hvor han studerede organisation, erhvervet sig et varigt kulturchok. Hans indtryk af USA som racistisk, antiarabisk, i moralsk forfald og styret af en hæmningsløs materialisme, der eroderede alle åndelige og etiske værdier, blev afgørende for den religiøse kamp han kastede sig ud i. Sayyid Qutb blev efter sin hjemkomst den radikale islams førende ideolog. At han sad i fængsel i ti år og senere døde som martyr mindskede naturligvis ikke hans indflydelse. Under sit fængselsophold udarbejdede han de skrifter, bl.a. en korankommentar, der i dag er hovedværker i radikal islamisk tænkning.

Et centralt begreb er *jahilliyya* – det betyder uvidenhed. Traditionelt bruger muslimerne udtrykket "uvidenhedens tid" om den før-islamiske, hedenske tid, den der bringes til ophør med Muhammads åbenbaringer. Når en ivrig muslim som Qutb blev spærret inde og tortureret af myndighederne, mente han, det var et bevis på, at jahilliyya på ny havde fået overtaget. Kampen for islam blev altså en kamp mod den ægyptiske stat, da denne for Qutb at se tydeligvis stod på satans side.

Tænkningen kan sammenfattes sådan:

- Mening*
- 1) Den umma, som Profeten skabte, er ikke længere en enhed; den er splittet mellem dem, der kæmper for Guds sag, og dem, der i deres uvidenhed er redskaber for Satan.
 - 2) Kampen mellem disse er fundamental – der findes intet mellemstandpunkt.
 - 3) Ligesom Profetens umma i sin tid var en minoritet, der med en blanding af overtalelse og våbenmagt kæmpede for at udbrede sandheden, således kan det nu være nødvendigt at en mindre gruppe (i Qutb's tilfælde Broderskabet) fungerer som en fortrop til udbredelse af sandheden. Det er blevet påvist at det er denne tænkning, der ligger bag ideologien hos terrorgrupper som fx al-Qaeda.

Mawlana Mawdudi

Mawlana Mawdudi er måske den kendteste og mest indflydelsesrige fortolker af islam i det 20. århundrede. For at forstå hans betydning er det nyttigt at se på hans baggrund. Han blev født i 1903 i Rajah i Indien og døde i 1979. Han fik en journalistisk uddannelse, men allerede i 1920-erne gik han ind i politik. Ved Indiens uafhængighed af England i 1949 blev landet splittet i det hinduistiske India og det muslimske Pakistan. Delingen og den opflammen af had mellem religionernes tilhængere, som fulgte derefter, er blevet kaldt én af de

Tekster til kapitel IX

42. Sayyed Qutb: Jahiliyyah

Sayyed Qutb er omtalt (i grundteksten s. 56-57). Afsnittet er fra "Milestones" der regnes for hans hovedværk.

Det altoverskyggende spørgsmål ligger i valget mellem vantro og tro, mellem *jahiliyyah* og islam, mellem at dyrke rivaler til Allah og at tro på at Allah er én. Dette bør være helt klart. For folk er ikke muslimer, selv om de hævder at være det, så længe de lever et liv i *jahiliyyah*. Hvis man holder af at bedrage sig selv eller andre ved at tro at islam er foreneligt med *jahiliyyah*, er det vedkommen-

5 des eget problem. Men hvadenten dette bedrag faktisk vildleder andre eller ej, kan det ikke lave om på realiteterne. Det er ikke islam, og bedragerne er ikke muslimer. For den der i dag vil omvende til islam består den primære opgave i at bringe alle disse uvidende mennesker tilbage til islam og gøre dem til

10 muslimer igen.

Vi kalder ikke folk til at omvende sig til islam for at opnå nogen form for belønning af dem. Vi har ingen ønsker for os selv, og vi ønsker heller ikke at noget menneske skal sørge for vores regnskabsaflæggelse og belønning. Vi kal-

15 der til omvendelse helt enkelt fordi vi elsker mennesker og ønsker dem alt godt, selv om de måske torturerer os. Denne motivation er karakteristisk for alle der kalder til omvendelse til islam. Folk har ret til af os at lære om islams natur og om hvad islam forpligter dem til, såvel som om de velsignelser den skænker dem. De har også ret til at vide at det de nu foretager sig har

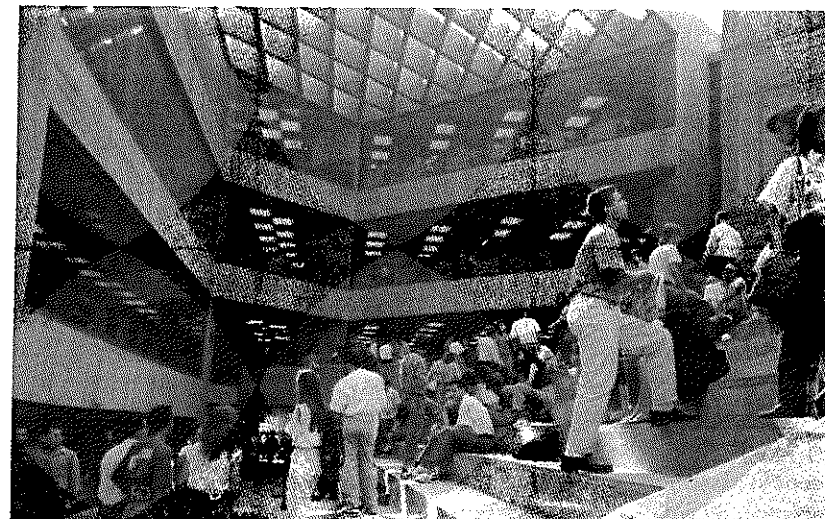
20 *jahiliyyah*-natur, og at det ikke har spor af islam i sig (...) Der er intet i vores islam som vi skammer os over eller tøver med at forsvare. Vi skal ikke smugle noget ind i folk eller fylde dem med bedrag, vi vil med høj røst fremsige sandheden og ikke dæmpe vore stemmer. I så fald ville vi åndeligt være slået, vi ville have overgivet os til øst eller vest, til *jahiliyyah* i én af dens former. Denne mentalitet findes hos nogle mennesker. "Muslimer" som leder efter ligheder

25 med islam i menneskeskabte systemer eller som finder retfærdiggørelse for islams læresætninger, livsformer og holdninger ved at sammenligne dem med "noget tilsvarende" i *jahili* civilisationer/samfund.

Et menneske der er ivrig efter at forsvare, retfærdiggøre eller undskylde er ude af stand til at forkynde islam for folket. Faktisk lever sådan et menne-

30 ske sit liv i *jahiliyyah*, han er hul og fuld af modsigelser, mangler og ondskab, og i realiteten lever han udelukkende for at retfærdiggøre *jahiliyyah* som han er en del af. Det er dem der krænker islam, og de forvirrer oprigtige menne-

sker. De forplumrer islams sande lære med deres forsvar, som om islam var skyldig i noget, stod anklaget over for en domstol, ivrig efter at forsvare sig.

AUC – American University, Cairo.

Denne uddannelsesinstitution har været én af sekulariseringens forposter i den muslimske verden. Klientellet er børn fra den ueleablerede overklasse – som man ser er vestlig klædedragt dominerende. Men billedet, der er taget i 1993, er allerede forældet. I dag går kvindelige AUC-studerende med slør.

35 Da jeg opholdt mig i USA, var der nogle af den slags mennesker som ofte diskuterede med os – med de få af os som blev anset for at stå på islams side. Nogle af dem havde den holdning at de ville forsvare og retfærdiggøre. Min holdning var i stedet at angribe vestens *jahiliyyah* – dens vaklende religiøse tro, dens økonomiske og sociale system, dens usædelighed. "Se på denne form for

40 treenighed, arvesynd, sonoffer og genløsning, begreber som hverken kan godtages af fornuften eller samvittigheden. Se på denne kapitalisme med dens monopoler, dens ågerrenter og dens mange uretfærdigheder. Se på individets frihed, uden medfølelse med andre mennesker eller ansvar for slægtninge, medmindre loven tvinger til det; denne materialistiske holdning som dræber

45 ånden; denne opførsel, som dyr, det der kaldes "kønnenes frie omgang"; denne vulgaritet som kaldes "kvindens frigørelse", disse besværlige og indviklede love om ægteskab og skilsmisse, som er i total uoverensstemmelse med det praktiske livs krav, og denne onde og fanatiske racediskrimination. Og se så på islam med dens logik, skønhed, menneskelighed og lykke, som rækker frem til

50 de horisonter mennesket stræber efter. Islam er en praktisk livsform, og dens løsninger er baseret på det sunde og naturlige i mennesket."

Dette var realiteterne i den vestlige livsform som vi mødte. Det er disse kendsgerninger der, set i lyset af islam, får det amerikanske folk til at rødme.

Og dog findes der mennesker – eksponenter for islam, som bliver besejret af det smuds som *jahiliyyah* er sunket ned i, og endda i en sådan grad at de leder efter lighedspunkter med islam i denne vestens bunke af affald, og også i østens onde og snavsede materialisme.

Det er her ikke nødvendigt for mig at minde jer om at vi som forkyn-
der islam for folket bestemt ikke hopper på nogen som helst af *jahiliyyahs* ideer,
60 modeluner eller traditioner, uanset hvor stort pres de må lægge på os.

Vor opgave er at erstatte denne *jahiliyyah* med islamiske ideer og traditio-
ner. Dette kan ikke lade sig gøre gennem enighed med *jahiliyyah*, eller at gøre
følgeskab med den nogle få skridt, som nogle af os synes vi burde gøre, for det
ville simpelthen betyde at vi lige fra starten havde accepteret et nederlag.

65 Det sekulære samfunds udbredte ideer og synspunkter og dets overlevere-
de traditioner udøver naturligvis et stort pres mod os, især mht. kvindens rolle.
Den muslimske kvinde er virkelig under ekstremt hårdt pres, men sådan er si-
tuationen, og vi må se den i øjnene. Vi må for det første være urokkelige. Der-
næst må vi kalde enhver til islam. Så må vi vise *jahiliyyah* på hvilket lavt ni-
veau de befinder sig, sammenlignet med de vide og storslåede horisonter i det
70 muslimske liv som vi stræber efter at nå ...

Den korrekte fremgangsmåde er at udvise forsigtig taktfølelse, give og tage
med værdighed, kærligt at sige sandheden, og med ydmyghed at vise Troens
overlegenhed. Men vi må altid være opmærksomme på at vi lever i midten af
75 *jahiliyyah*, og at skiftet fra *jahiliyyah* til islam er stort og har vidtrækkende kon-
sekvenser. Der er en stor afgrund mellem islam og *jahiliyyah*, og der kan ikke
bygges broer, således at mennesker fra de to sider kan mødes på midten, men
kun sådan at *jahiliyyah*-mennesker må gå over til islam, hvadenten de er ind-
byggere i såkaldt islamiske lande og betragter sig selv som muslimer, eller de
80 er uden for den muslimske verden, så de må komme fra mørket ind i lyset,
befri sig fra deres elendige vilkår og nyde de velsignelser vi har smagt – vi som
har forstået islam og levet i dens atmosfære. Hvis de ikke reagerer på vores op-
fordring, så vil vi sige det samme til dem som Allah bød sin Profet (fred være
med ham) sige:

85 "I har jeres vej, jeg har min".

"Far-reaching changes" fra Qutb: "Milestones". Cedar Rapids. The Mother Mosque
Foundation.

43. Mawlana Mawdudi: Menneskerettigheder

Om forfatteren: se grundteksten s. 57-60.

Sikring af personlig frihed

Islam har altid knæsat det princip at ingen borger kan fængsles, medmindre
hans skyld er blevet bevist i en åben retssag. At arrestere en person kun på
basis af mistanke og at kaste ham i fængsel uden korrekt retsprocedure og
5 uden at give ham en rimelig mulighed for at forsvare sig er ikke tilladt i islam.
... Koranens bud er meget klare på dette punkt: "Når som helst du dømmer
folk, skal du dømme med retfærdighed" (sura 4,54). Og Profeten er også ble-
vet pålagt af Gud: "jeg har fået til opgave at udbrede retfærdigheden blandt
jer". Det var derfor kaliffen Omar sagde: "I islam kan ingen fængsles, uden at
10 det går retfærdigt til". Disse ord viser tydeligt at retfærdighed indebærer kor-
rekt retsprocedure. Det der forbydes og fordømmes er at en mand arresteres
og fængsles uden at hans skyld er bevist i en åben retssag og uden at give ham
lejlighed til at forsvare sig mod beskyldningerne. Hvis regeringen har en be-
stemt person mistænkt for at have begået en forbrydelse, eller der er begrun-
15 det mistanke om at han i den nærmeste fremtid vil begå en forbrydelse, må
den i en åben retssag angive grundene til denne mistanke, og forbryderen eller
den mistænkte skal tillades at føre sin sag for en åben ret, således at retten kan
afgøre om mistanken mod ham er velbegrundet eller ej, og hvis den er velbe-
grundet, skal han have at vide hvor længe han skal være i varetægtsfængsel ...
20 Kharijitternes holdning og deres forhavender under kaliffen Ali er kendt
af enhver der han studeret islams historie. De fornærmede kaliffen offentligt
ved flere lejligheder, og de truede med at myrde ham. Men hver gang de blev
arresteret, satte Ali dem fri igen og sagde til sine officerer: "Så længe de ikke
begår faktiske forbrydelser mod staten, er den blotte brug af fornærmende
25 sprogbrug eller trusler om vold ikke noget de kan sættes i fængsel for". Imam
abu Hanifah har anført at kalif Ali skal have sagt: "Så længe de ikke iværksætter
væbnet oprør, vil kaliffen over de troende ikke gribe ind over for dem". Ved
en anden lejlighed holdt Ali en prædiken i moskéen, da kharijitterne råbte
deres slagord mod ham dér. Ali sagde: "Vi vil ikke nægte jer retten til at
30 komme i moskéen og tilbede Gud, vi vil heller ikke holde jer borte fra at nyde
statens goder, så længe I er med os (i kampen mod de ikke-troende), og vi vil
ikke gribe til våbenmagt imod jer, så længe I ikke kæmper mod os". Man må
se den modstand for sig, som Ali var oppe imod. En mere voldelig og mere
uforskammet opposition kan man ikke forestille sig i en moderne demokra-
35 tisk stat; men den frihed han gav oppositionen var større end den nogen re-
gering siden har givet en opposition. Han arresterede end ikke dem der tru-
ede med at myrde ham, og han satte dem ikke i fængsel.